

Zeitschrift: Museum Helveticum ad juvandas literas in publicos usus apertum
Herausgeber: Litteris Conradi Orellii et Soc.
Band: - (1748)
Heft: 12

Artikel: Samuelis Battierii, [...], oratio de studii linguae Graecae utilitate atque
commodis, deque aptissimo modo & ratione facillima studium illud
incipiendi, [...]
Autor: Battier, Samuel
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-394634>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 21.08.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

(*) SAMUELIS BATTIERII,

Medicinæ Doctoris,

ORATIO

de

Studii Linguæ Græcæ Utilitate atque
Commodis , deque aptissimo Modo &
Ratione facillima Studium illud incipiendi ,

D. 15. Aprilis 1704.

Cum Auspicio Vicariatus Linguæ Græcæ
Professionis in Acad. Basil. caperet, dicta.

OMNEM qua universum genus humanum
conflictatur miseriam , ab una spurcissi-
ma scaturigine ignorantia provenire, haud
existimo , nisi mentem ab ipsius hujus
ignorantiae caligine obcoecatam prossus habeat,
quemquam esse qui non adgnoscat. Atque adeo
optime excellens ille Philosophus Socratus Cebes
in Pinace, monstro illo , quod cum turpitudine ,
tum immanitate terrificum ab antiquis confige-
batur, Sphinge, ignorantiam istam repræsentari non
dubi-

L 1 2

(*) Batterianas has prælectiones, quæ ad commendan-
da atque promovenda Linguæ Græcæ studia , magnam
vim habent; debemus insigni humanitati præstantissimi
Viri juvenis J. WERNH. HERZOG, Basileens. qui huic
nostro instituto mirifice favet. J. B.

dubitabat affirmare: 'H γὰρ ἀφροσύνη, inquit Cebes, τοῖς ἀνθρώποις Σφίγξ εἰσιν, αὐτίτελαι δὲ καὶ τάδε, τί ἀγαθὸν, τί κακόν; τί ὅτε ἀγαθὸν, ὅτε κακόν εἰσιν ἐν τῷ βίῳ; ταῦτ' ἐν ἐαν μή τις συνιη, ἀπόλληλαι ὑπ' αὐτῆς καὶ ἐισάπαξ, ὥσπερ ὁ ὑπὸ τῆς Σφιγγὸς καταβρωθεὶς ἀπέθυνσεν· ἀλλὰ κατὰ μηδὸν ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ καταφεύγειται, καθάπερ ὁ ἐπὶ τιμωρίᾳ παραδίδυενος, quæ Latinis vocibus ita exprimi possunt: Ignorantia quippe hominibus Sphinx est: Et vero talia proponit ænigmata, quid in vita bonum sit, quid malum? quid neque bonum neque malum? Ista igitur si quis non intellexerit ab ipsa perire non præcipitata quadam morte, ut ille qui a Sphinge devoratus moriebatur; sed lente per totam vitam interit, quemadmodum illi, qui diutinis suppliciorum tormentis excruciani traduntur. Ne itaque homines in omne tempus miseriis istis crudeliter conficiantur, in nihil aliud eos majori incumbere oportet cura, quam ut liberari possint ab ignorantia, quæ profecto monstrum est, quo fœdius, quo calamitosius nec esse, nec cogitari possit ullum:

Monstrum horrendum, informe, ingens, cui lumen ademtum. Quæ vero nos ab illa res libaret alia inveniri potest nulla, quam intelligentia & veritatis cognitio; Cebes porro: 'Αν δὲ τις γνῶ, ἀνάπτατιν οὐ μὲν ἀφροσύνη ἀπόλληλαι, αὐτοὺς δὲ σώζειται, καὶ μανέγγος καὶ ἐνδαιμων γίγνεται ἐν παντὶ τῷ βίῳ. Si quis vero intellexerit, illa nimium ænigmata, quid in vita bonum sit, quid malum? quid neque bonum neque malum? vice versa ipsa ignorantia perit, ille vero servatur, perque omnem vitam felix atque beatus evadit. O nos vero ter & amplius vere fortunatos! quos a teterrimo isto vindicatos monstrum igno-

ignorantia Optimi Dei benignitas ita erudiri concessit , ut non tantum in hoc præsenti tempore , sed in omnem æternitatem beata vita frui possimus. Hoc autem tale tantumque Dei beneficium abundanti in nos homines rivo deducitur unice per salutarem Scholarum atque inter eas præcipue Academiarum constitutionem ; Hæ sunt quæ nos in hanc vitam quasi projectos , omni rationis usu destitutos , omnis veri rectique ignaros , imo omni fere prorsus humanitate orbatos , blando sinu excipiunt , Dei cognitionem instillant , justi rectique discrimina docent , morum optimorum virtutisque cultu expoliunt , & sensim sensimque in veros homines formant : Hæ sunt bonæ mentis officinæ , bonarum artium & scientiarum armamentaria , divinæ humanæque Sapientiæ fontes , Religionis fulcra atque stabilimenta , Reipublicæ thesauri & bases , omnis denique quod hominibus contingere possit boni promi condique fidelissimi . Itaque merito Amplissimi Reipublicæ atque Academiæ nostræ Proceres hactenus omni laude prosequendam impenderunt operam , ut præstantes eruditioне atque doctrina Viri haberentur , qui Juventutem in alma hac nostra Academia vario literarum atque cognitionis genere erudirent , & optimis quibusque mature excolerent : Inter quæ iure optimo recenseri meretur Lingua Græca , cuius publice docendæ provinciam ante dicti Amplissimi Proceres Clariss. V. D. Job. Bernoullio M. D. & Mathem. Profess. Groning. Celeberr. ante aliquod tempus dederunt : postquam Exper. & Clariss. Vir D. D. Eman. Kænig , qui per aliquot annos illo munere fungebatur , ad Physicam docendam esset translatus in locum Viri Excell. atque Exper. D.

D. Zwingeri ad medicam Professionem evecti, Exper. & Excell. D.D. J. Jac. Rothio ad cœlestes profecto: Is vero prædictus Clariss. D. Bernoulli cum ob graves causas ipsem adesse nondum possit, Ampliss. Senatus Acad. non ita pridem Vicarium illius Professionis munus demandare mihi dignatus est. Parcite vero Auditores Honoratissimi, parcite precor, me, quod ita loquar, nec meam in Græcis Literis peritiam hic elevem, taciti jactantiae insimulare: Stulte verecundus certe videtur is, qui studiorum illorum quæ docenda suscepit, imperitum se esse profitetur: & sic nil aliud effecerit, quam ut aut insignis impudentiae argui possit ipsem, aut judicium in iis, qui ipsum ad id destinarent, requiri. Ego itaque Auditores honoratissimi! hanc Spartam mihi commissam pro viribus ornaturus, hac vice functionem meam, quod Deus Ter O. M. felix faustumque esse jubeat, ita auspicabor, ut quædam de eximia studii Linguae Græcae utilitate atque commodis breviter proponam, dein etiam ostendam, quinam modus aptissimus & ratio fallima in illo studio incipiendo atque prosequendo tenenda esse videatnr. Quod dum facio Vos Auditores omnium Ordinum Honoratiss. etiam atque etiam rogo quæsoque, benebole & patienter me audire velitis.

Hominem a natura, vel ut aptius loquar, a Deo Δημιουρῷ πάντων, impressum sibi habere desiderium varia & multa cognoscendi, haud difficulter consideranti manifestum est: Hoc vero desiderium, ut homini, si dexteram nactus mature fuerit directionem, dici facile non potest quoniam causa sit bonorum: ita e contrario, si is cœco impulsus impetu desiderium illud inconsiderate sequatur, in non minora præceps ruit infortunia;

Hinc

Hinc multos observamus inaniter curiosos vanis, inutilibus, difficilibus nugis stolidè occupatos, miseram atque ærumnosam trahere animam. Quæ profecto horum hominum infortunia adhuc eo magis miseranda videntur esse, quo minus ea ab illis adgnoscuntur; ut proin etiam tales vix ullo remedio emendabiles existimari possint. Εἰ βέλες ἀγαθὸς εἴναι, πρῶτον πίστευτον· ὅτι κακός εῖ. Si vis bonus esse, primum crede, quod malus sis: ut dixit Antiquus ille apud Stobæum in Eclogis Moral. c. 1. Et primus certissimusque ad Sapientiam gradus est stultitia caruisse. Permultum ergo interest ad quasnam res studiosa juventus primis statim annis addiscendas sese applicet: Animus quippe ineptiis semel repletus, &, ut Platonis verbis Epist. 7. utar, παρακαλμάτων μεσὸς, ægre & non nisi maxima cum difficultate meliora admittere potest. Atque adeo cum sapienter ille dixerit: 'Ο χρήσιμ' εἰδὼς, οὐχ οὐ πόλλα' εἰδὼς σοφός. Qui utilia, non qui multa novit, sapiens est. Utilibus profecto imbuendum esse animum dubitationi locus nullus est relicitus. Utilia vero neutquam ea intelligenda sunt, quæ a vulgo talia plerumque habeantur, aut quæ forte nos vulgo suspiciendos atque mirandos efficiant: major pars hominum vana maxime mirari solet, & optima quæque tanquam ζδὴν πρὸς τὸν ἀλφῆα, spernit. Usque adeo apud vulgum, tanquam in magno & impetuoso quodam fluvio, solidæ & gravioris momenti res quæque absorberi, & in imo reconditæ oculis subtrahi observantur; dum paleæ, quisquiliae, & id genus res nihili passim enant, & omnium conspectui obviam eunt. Utilia itaque illa studia vocanda sunt, quæ ad pulcherrimarum & honestissimarum rerum & scientia-

rum cognitionem nos ducunt; quæ mentem nostram tanquam nobilissimam hominis partem perficiunt, nostrumque judicium accidunt, quæ faciunt, ut non tantum ipsimet tranquille & feliciter vivere, tandemque beate mori, sed & aliis ita, ut idem ipsis contingat, prodesse cum in Ecclesia tum in Republica possimus. In quibus etiam studium Linguæ Græcæ præcipue ponendum esse, ut in studiosæ Juventutis gratiam hac auspicali mea lectione breviter ostenderem suscepi: & quidem ob eam maxime causam, quod illud nobilissimum atque longe utilissimum studium passim a Studiosis relictum atque neglectum esse multi Eрудitissimi Viri tecum querantur. Quod ita non fieret, nisi multi parum utilitatis ad solidam eruditionem acquirendam illud studium conferre, atque sine illo ad quamcunque rerum optimarum cognitionem æque perveniri posse persuaderi sibi vulgo paterentur. Ego cum rerum cognitionem per se nulli peculiariter Linguæ adnexam esse adgnoscam, multos quidem sine Linguæ Græcæ peritia variis doctrinis & pulcherrimarum rerum scientia egregie instructos esse posse concedo; illos tamen si aliqualem hujus Linguæ notitiam junixerint, multo illustriores fore existimo, sine illa vero in quibusdam disciplinis neminem nomine dignum evadere posse contendeo, & audacter pronuntio, Literas Græcas universe omnibus ad cuiusvis doctrinæ studium utiles esse. Quod autem ut liquido appareat, dupliciter considerabimus Linguam Græcam: primo modo ad verba illius atque orationem potissimum attendemus, ad res, quæ per illam in Scriptis Antiquorum nobis traduntur non respicientes: altero dein ipsis res, quarum aditum nobis ejus linguae cognitione patefacere possit, in-
     tuebi-

tuebimur; Utroque modo breviter videbimus illam omnibus, quorum animi diligenter ad veram in optimis quibusque excellentiam nituntur, neutquam mediocriter prodeesse.

Priori itaque modo si de Lingua ista cogitamus, deprehendimus statim, insigniter eam conducere ad Linguæ Latinæ cognitionem perficiendam: accurata vero hujus Linguæ notitia quin omnibus, qui ad aliquam eruditionis laudem aspirant, prout jam res Orbis terrarum se habent, maxime cum utilis tum necessaria sit, nemini cui sanum est synciput dubium esse existimo: hæc jam communis est illa omnium orbis Literati civium lingua: hac Eruditi quiequid lucubrationibus suis atque meditationibus commentantur plerumque exponunt: hac de omnibus inter se colloquuntur, de omnibus inter se communicant. Ista vero Lingua maxima ex parte suam Græcæ debet originem; Cui sententiæ Viri ad stipulantur Doctissimi, Linguarum harum peritissimi: ex antiquioribus quorumdam testimonia percipite: Dionysius Haliçarnassæus Antiquitatum Romanar. Lib. I. ita scribit: Ρωμαῖοι δὲ φωνὴν μὲν ὅτε ἀρχεῖς βίβλοις, ὃδ' απηρτισμένοις ἐλλάδα φθέγγονται. μικῆν δέ τινα ἐξ αὐτῶν, ἵνες ἐστιν ἡ πλείων Ἀιολίς. τότε μόνον ἀπολεύσαντες ἐκ τῶν πολλῶν ἐπιμίχεων, τὸ μὴ πᾶσι τοῖς φθόγγοις ὁρθοεπεῖν. Romani sermone nec prorsus barbaro, nec exquisite Græco utuntur; sed quodam ex utroque mixto, cuius major pars est Æolica: Atque ex commercio multiplici hoc solum reportarunt, quod non omnia vocabula recte efferant. Suidas in voce Νέβη: Φαένελαι δὲ ἐν πολλοῖς μὴ διεσῶσσα τῆς ἐλλάδος φωνῆς ἡ Ρωμαϊκή. Videtur autem Romana in multis non di-

versa esse a Lingua Græca. Fabium audite excellenter illum Rhetorem, Institut. Orator. l. I. c. 5. Verba, ait, aut Latina, aut peregrina sunt: Et mox Sed hæc divisio mea ad Græcum sermonem præcipue pertinet; Nam & maxima ex parte Romanus inde conversus est: & confessis quoque Græcis utimur verbis, ubi nostra desunt. Et rursus eod. lib. c. 6. Continet autem [sc. Etymologia] in se multam erudititionem, sive illa ex Græcis orta tractemus, quæ sunt plurima, præcipueque Æolica ratione (cui est sermo noster simillimus) declinata, sive ex historiarum veterum notitia. Sext. Pompeius Festus in de Verborum Significatione p. 133. Nummum ex Græco vocabulo Νέμπως existimant dictum, & tantundem apud nos & apud illos valere, quia pleraque nomina a Græcis accepimus. & rursus p. m. 178. Romanos in lib. XI. Græcos appellat Ennius. - - - Non Romanos ait Græce locutos, cum Romulus urbis conditor verbis Linguæ Latinæ locutus sit: sed quod olim lingua Græciæ gentis fuerit eadem cum Latina, parum prolatione mutata. Hoc autem verum esse indicat origo ejus, quæ videtur quasi Græciæ usuratio. Sed testibus quid opus? cum res ipsa manifesta est. Si qualiscunque Auctor Latinus sumatur, vix linea occurret, in qua plures voces non deprehendantur, quæ Græcam originem pallam non adgnoscant. Re ipsa hujus rei periculum faciamus: Horatius Satyram primam l. I. Satyrar. sic incipit:

Qui fit Mæcenas, ut nemo, quam sibi sortem
Seu ratio dederit, seu fors objecerit, illa
Contentus vivat? laudet diversa sequentes?
O fortunati mercatores, gravis annis
Miles ait, &c.

De nomine Mæcenas, quia nomen est proprium; nihil dicam: *Qui est Græcum τι, τ. mutato in ο.* more Dorum, qui pro πότε dicunt πόνα, pro ὄτε, ὄνα. *Fio* est a Græco φύω, produco, gigno: unde est antiquum *fuo*, quo Comici crebro usi. *Ut* est ab ως, quod idem significat, σ. in τ, mutato, more Dorum & Æolum, ut a τόσα est Latinum *tot*, a μυρτίν, myrtus, a πρασίνα, pratum. *Nemo* quasi ne homo. *ne* est Græcum νὲ, vel νὺ, unde interdum corripitur, interdum producitur. Ita Græcis νὲ in νέπτυς, pedibus carens, qua voce pisces vocantur: νὺ vero in νήριθμος innumerus. *Homo* ab *humo* dictus dicitur; (*) humus vero a voce *bumi*, quod Græcum est χαμά. *Quam* est νῷη ἀν, vel est νὰν pro τὰν Dorice. *Sibi* est a σφίν, mutato φ in σ, quomodo pro φρύνες, veteres Bruges dixerunt. *Sors* aut a σωρὸς, cumulus, acervus, quia accumulantur ea, super quibus sors ducenda: aut a σύρειν, h. e. trahere, quia ex vase aliquo sortem suam extrahere quisque soleat. *Seu* est a *sive*: *sive* autem a *si*: Si vero est Græcum εἰ, præmisso σ, ut in multis aliis. *Ratio* a *reor*, *ratus sum*: *reor* vero vel a *re*: & res est καὶ ἀποκοπὴν αρνῆσις, quod est *dictum*: vel a φέω, quod est *dico*: sermo enim nostram mentem manifestat. *Dederit* a *do*, *dare*: quod est Græcum δῶ, unde δίδωμι. *Fors* a *ferendo*, quia omnia fert: *fero* est Græcum φέρω. *Objicerit* ex *ob* & *jacio*: *ob* ab ὑπὸ, καὶ ἀποκοπὴν: *jacio* vel est a Latino

(*) Potius homo derivandus est a Græco ὄμος, cum ad Societatem cum aliis colendam sit factus, dictus quasi Socialis.

Latino *ico*, quod ab εἶνα præterito verbi ἵνης, *mitto*: vel ab ἔω, vel ἵνης, quod idem notat. *Ille* ab *is*: *is* est a Græco ὅτις, καὶ ἀποκοπήν. *Contentus* a *contineo*: *teneo* vero est a τείνω, *tendo*: & probatur ex eo, quia Veteres pro *teneo* dixerunt *te-**no*, unde præteritum *tetini*; Festus: *tetini* pro *te-**nui*. *Vivo* est Græcum βιῶ, in medio inserto di-gamma Ælico. *Laudo* a *laus*, *laudis*: *laus* vel a λαὸς, *populus*: *laus* enim sermo est populi: vel a λάω *eloquor*: vel a λαύω *fruor*, unde in usu mansit ἀπολαύω, *laus* enim fructus virtutis est. *Diversus* a *verto* ortum: *verto* est a τρέπω per μετάθεσιν literarum, & π converso in v consonam. *Sequor* est ab ἐπομαι, conversa consonante priore & spiritu aspero. *Fortunatus* a *fors*, de quo supra. *Mercator* a *merx*, *mercis*, quod a μέρος, *pars*, quia *merx* per partes venditur. *Gravis* est a βαρὺς per μετάθεσιν literarum: dein β. converso in v. consonum & aspiratione in g. *Annus* vel ab ἔτος, quod Suidas *Annum* interpretatur, ε. in α. mutato: vel ab ἀναγέθαι, ab innovatione. *Miles* a *meles*, ut amicus ab amecus: *meles* vero a μελίς, *hasta*. *Ajo* a φάω *dico*. Ex quibus videtis ex viginti vel pluribus vocabulis, ex quibus quatuor isti versus constant, vix unum esse, quod manifestissime ex Græca Lingua non sit deductum: quod satis ostendit quam insignem linguæ hujus aliqualis saltem cognitio afferre queat usum.

Ipsam jam qua antiqui Scriptores Græci usi sunt orationem si spectamus, vah! quam in omni orationis genere excelluerunt! quanta venustas, quantus nitor, quantum artificium atque virtus orationis in ipsis ubique elucet! Ipsa eloquentia non

non tantum nata sed & omni ex parte perfecta esse in Græcia videtur, ita ut hic nil videatur aliis relictum esse, quam ut Græcos imitari possint, consequi prorsus vel superare nequaquam sperent: & vero artis magna pars continetur imitatione, ut testatur Quintilianus Instit. Orator. l. X. c. 2. Jam eloquentiæ summam in omni vita utilitatem esse qui negare ausus fuerit, is operari quicquam in terra solis radios simul negaverit: Hanc excellenter virtutem veterum Græcorum in omni genere orationis prisci Romani diligenter conati sunt imitari. Homerum certe, cujus neminem similem esse prouuntiavit ipse Cicero l. 2. de Divinatione, quemque Aristoteles de Arte poëtica λέξεις τῷ διανοὶ πάντας ὑπερβεβλημέναι, oratione atque sensu omnes superavisse dixit, ita secutus esse scribitur Ennius, ut alter Homerus fuerit nominatus, quemadmodum Horatius l. 2. Epistolar. Epist. I. ad August. testatur:

Ennius & sapiens & fortis & alter Homerus,
Ut Critici dicunt: --

Plautus vero æmulatus dicitur Epicharmum: Terentius expressit cum Apollodorum & Diphilum, tum in primis Menandrum, unde dimidiatum Menandrum a C. J. Cæsare vocatum esse constat, de Horatio ita dicit J. C. Scaliger Poëtices l. 5. c. 7. *De Horatio quidem ita sentimus, si Græcorum Lyrica extarent, futurum ut illius furta quamplurima deprehenderentur.* Virgilius Maro in Bucolicis imitatus est Theocritum, in Georgicis Hesiodum, in Æneide Homerum in primis, in quarto autem ejus operis Apollonium. Cicero Demosthenem præcipue imitandum sibi proposuit, unde & Romanus Demosthe-

mosthenes dictus fuit: sane ipse Cicero in de optimo genere Oratorum gloriatur se vehementissimas Orationes, quas Demosthenes & Aeschines cum totius Graeciae concursu habuerunt, pari vehementia sententiarum & sermonis expressisse: Et certe omnes, quorum

De meliore luto finxit præcordia Titan

Antiquos sive Graecos sive Romanos, qui tamen ipsi, ut vidimus, Graecos imitati sunt, in scriptione sibi studiose imitandos proponunt; qui profecto omnes uberrimum inde fructum reportant, si ista rite instituatur imitatio: fructuosa quippe non admodum, sed inanis & stulta est omnis, quæ verba modo atque verborum compositionem spectat: Rebus profecto, quæ oratione exprimuntur, præcipue hic intendenda mens est: Stultus labor est omnis qui vocibus vel linguae tantum impenditur, nec ad rerum peritiam adquirendam dirigitur; Et tamen ea est stolida multorum e vulgo persuasio, eum qui Latinæ aut alias Linguae peregrinæ priscæ balbutire quædam aut crepare novit, jam prudentiorem præstantioremque esse. Cognitio qualisunque Linguae per se nemini prudentiam conciliabit; Inter priscos certe Latinos Graecosque æque imprudentium & ineptorum hominum, quamvis illas locuti fuerint linguas, ac nostris temporibus fuit copia: Perversus itaque mos est ille, qui apud multos obtinet, ut verbis præcipue & linguae studeant, & antiquos scriptores ea solum fine lecitandos sibi existiment, ut eorum linguas discant, aut earum puritatem & verborum proprietates observent; Qui profecto illiberalem istum modum & stultam literis incumbendi methodum sequun-

sequuntur, quamvis se totos in addiscendis memoriter Auctoribus, & illorum phrasi diligenter exprimenda se ponant, hanc tandem laborum utilitatem consequuntur, ut puerili judicio prædicti, & ineptiis instructi, si ex umbra prodierint, sibi & publicæ rei inutiles esse deprehendantur:

Hos populus ridet, multumque torosa juventus
Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Potior itaque semper sit cura rerum, quamvis cognitio verborum & Linguarum necessario præcedere debeat: Quare jam secundo loco paucis ostendam, quomodo Linguæ Græcæ cognitio ad res præstantissimas nobis eximie prodeesse possit.

Immensa vero se nobis hic offert rerum copia atque varietas: omnis fere Antiquitatum notitia ex Græcis tantum Auctoribus hauriri potest: nulla Philosophiæ pars est, cuius principia atque fundamenta a Græcis plenissime nobis non sint tradita: Hinc cognoscere possumus, quæ antiquissimi, non tantum Græciæ, sed totius fere Orientis Philosophi, de maximis rebus ingeniose sunt meditati, quorum pars magna ex purissimis ipsius Sapientiæ fontibus derivata est: Præcipui certe inter Græcos Philosophos ab ipso Dei Populo suam hausisse Philosophiam non indubie memoratur: Pythagoram certe non sunt nulli qui religione omnino Judæum fuisse existiment: Etiam Platonem, cuius Scriptis nihil in philosophia excellentius, nihil sublimius unquam ab hominibus scriptum aut commentatum extare non vereor affirmare, quemque Arnobius l. i. adversus gentes non dubitat sublimem illum apicem Philosophorum & columen appellare,

imo

imo Cicero l. II. de Natur. Deor. quasi quemdam
Deum Philosophorum vocat, præcipua sua dog-
mata a Judæis accepisse, exstant Auctorum nec pau-
corum, nec ignobilium testimonia clarissima.
Unius nobis pro reliquis omnibus Clementis Ale-
xandrini sufficiat meminisse. Is in hortatorio Pla-
tonem allocutus: Πόθεν, inquit, ὁ πλάτων, τὸν
ἀληθεῖαν αἰνίζῃ; Unde tu, o Plato, sumptam verita-
tem ænigmatische doces? Mox inter alios, barbaros uti-
que, prout Græci censebant, quos Magistros ha-
buisse, nec Plato ipse diffitetur, de Hebræis: Νό-
μος δὲ τούτοις, οὗτοι ἀληθεῖς, καὶ δόξαι τὸν τοῦ Θεοῦ,
παρ' αὐτῶν ὡφέλισσαι τῶν Ἑβραιών. Quod attinet Leges,
quæ veræ sint & dogmata de Deo, per Hebræos ipsos
profecisti. Idem Pædagogi l. 2. c. 1. Platonem ait
τὸ ἔναυγμα τῆς Ἑβραιῶν φιλοσοφίας ζωπυρῆσαι, Philo-
sophiæ ab Hebræis acceptæ igniculos sive fornitem apud se
fouisse & suscitasse. Et rursus Stromatew l. 1. Οἱ ἐξ
Ἑβραιῶν φιλόσοφος πλάτων, Qui ex Hebreis philoso-
phiam henserat Plato. Et Operis ejusdem l. 5. Ολως
οἱ Πυθαγόρας καὶ οἱ ἀπὸ αὐτῶν σὺν καὶ πλάτωνι, μάλι-
στα τῶν ἀλλων φιλοσόφων σφόδρα τῷ Νομοθέτῃ ὀμιλη-
σαν. ὡς ἐτινὲς ἐξ αὐτῶν συμβαλέσσαι τῶν δογμάτων.
Omnino Pythagoras ejusdemque Discipuli, una cum Pla-
tone, in Legislatoris [Mosis nimirum] Scriptis oppido
versati sunt: quod ex scitis ipsorum conjicere promptum
est. Imo l. 1. Numenium laudat Pythagoricum,
qui dixerit: Τι γὰρ ἐστὶ πλάτων, οὐ Μωυσῆς Ἀττικῶν;
Ecquid enim est Plato, quam Moses Atticissans?
Sed de Priscis Græciæ Philosophis & fructu, qui
ex monumentis & scriptis ipsorum, quæ quam-
plurima & excellentia nobis relicta exstant, percipi
possit, plura dicere tempus non permittit.

At videndum paucis peculiariter, num & alios, qui vel arti medicæ, vel juris atque politicæ prudentiæ, vel Theologiæ studium suum locant, singulare quid juvare Litteræ Græcæ possint; Quanquam emolumenta, quæ ex Philosophicis Græcorum Scriptis capi possunt ad omnes alios spectant: quippe Philosophia ad alias omnes Scientias sese late extendit, vel certo potius modo eas omnes in se complectitur: ut adeo pessime sibi consulat quisquis, vix procul salutata Philosophia, ejus præceptis

Χείλεα μὲν ἢ ἐδίνη, ὑπερῷη δὲ οὐκ ἐδίνη.

Labia quidem madefecit, palatum vero nequaquam madefecit, & illius studium ut remoram relinquit, sicque *αὐτίλοις* ut ajunt *ποσὶν* ad Medicinæ, vel Jurisprudentiæ, vel Theologiæ studium ruit; qui profecto inconsiderate ita quæsito compendio in maxima incidit dispendia. Ista itaque quo modo a Græcæ Linguæ cognitione promoveri possint studia, ut aliquid dicam, primo statim copiosa pulcherrimarum frugum, quam ex celeberrimis Græcorum Scriptis Artis medendi studiosi demetere possint, messis occurrit: Dioscoridis, Theophrasti, Nicandri, Aëtii, Tralliani, Galeni aliorumque excellentia Scripta magnos hinc inde usus in re Medica præstare possunt; admirabile vero est quantum inter omnes illos unius HIPPOCRATIS excellant Scripta: certo affirmare ausim neminem rei Medicæ intelligentem futurum, si Græce scripta percipere possit, quin ex Lectione cujusque ex ejus operibus eximiam tum jucunditatem tum utilitatem reportare queat: Accipite quæso Celeberrimi quondam Medici Joh. Heurnii de Hippo-

crate ejusque scriptis judicium in libello de studio Medicinæ : *Hippocrates vetus medendi dictator habitus semper: hujus scripta tanquam oracula & non humanæ linguæ verba, tota amplectitur antiquitas, tanquam ducem & auctorem omnium disciplinarum: qui, ut ait Celsus, Vir fuit arte & facundia clarus, quique, ut scribit Macrobius, tam fallere, quam falli necit: In hoc verborum pressa proprietas, sententiarum concisa subtilitas, sermonis veneranda antiquitas, artificii commendabilis dignitas, in cuius scriptis nihil superfluum, ociosum nihil: sed arguta brevitate rotunda omnia & significantia; Ita ut ubertas & amplitudo rerum verborum numerum longe vincat.* Hæc genuina & propria sunt Hippocrati, cujus tanta fuit benignitas, ut nihil sciverit, quod nos nescire voluerit: tanta autem solertia & sapientia, ut nemo post eum sciverit, quod ipse ignoraverit: In eo enim cuncta Medicinæ semina animadvertas, quæ tamen in facienda Medicina melius quam ex commentariis ad eum scriptis animadvertes. Hactenus Heurnius.

Jam vero videndum est, ecquid utilitatis ex isto Linguæ Græcæ studio in S. Themidos Cultores redundare possit. Evidem fateor non multum quidem illud esse, si ad forum illi festinantes id tantum agant, ut rem cito faciant: plurimum vero si percoctam sibi sapientiam & nomen eximium exoptent. Si enim Jurisconsulti domus, (ut apud Ciceronem exstat L. I. de Oratore) totius Oraculum Civitatis esse debeat, siue is cupiat posse suo jure dicere se esse eum, unde sibi Populi & Reges & omnes sui Cives consilium expetant, suarum rerum incerti, quos sua ope ex incertis certos, compo-

componesque consilii dimitat, ut ne res temere tractent turbidas: singulari profecto rerum cognitione instructum illum esse oportet: requiritur ut humaniorum nequaquam sit rudis, artis dicendi non parum peritus, antiquitatis memoria pollens: calleat is hominum ingenia, instituta, mores: noscat Reipublicæ regendæ rationem atque scientiam: ad quæ omnia & alia insuper ex Græcis Scriptoribus ubique mirum quantum juvari possit: Græcorum profecto Rhetorum atque Oratorum, quos omnis antiquitas mirabatur, Scripta quamplurima atque excellentia suppetunt, Historiam antiquis præcipue nulli melius scripserunt: undique Prudentia confirmari, augerique potest: Ubi que apud Græcos Scriptores occurrunt optimæ Leges & Jura antiquorum in Græcia populorum: Imperatorum Constantinopolitanorum constitutions, inter quas etiam sunt illæ, quas vulgo Novelas vocant, e Græcis sunt accipiendæ.

Theologiæ denique studio consecratis Græcæ Linguæ cognitionem utilem esse & pene necessariam, vix opus esse ut aliquid dicatur existimo, cum illud omnibus manifestum sit: Ipsa enim illa sanctissima Doctrina, quæ mysterium gratiæ hominibus manifestat, & illos ad ipsam Salutem perducit, hoc sermone consignata nobis relicta est; ad quod igitur aliud quæso Studiosorum Verbi divini ministerio dicitorum ita assiduo applicata debeat esse occupatio, quam ut ex ipsis Græcis fontibus salutarem Evangelii doctrinam haurire possint. Alienis, non propriis, oculis videre coguntur ii, quibus Interpretum fidem tantum sequi necesse est: in aliis falli rebus non ita damnosum: in

rebus vero, quæ salutem nostram & aliorum æternam concernunt, decipi miserrimum est. Ecquomodo Theologus sanctissimam nostram fidem contra vaserrimos hostium insultus & technas astutissimas digne defendere queat sine Græci contextus N. Test. intellectu? Insuper Sanctorum Ecclesiæ Patrum Scripta Græco præcipue sermone confecta Theologo utilia esse posse qui probare conatur, is eadem opera demonstrandum suscepit Solis radios frugibus maturandis conducere.

Verum multi existimant præcipua emolumenta, quæ ex Græcis Scriptoribus in nos pervenire possint, ex translationibus seu versionibus illorum haberi posse, neutquam proin opus esse, ut Græce quis intelligat; Ego profecto non invitus largior maximam partem eorum, quæ nobis ex Scriptoribus Græcis usum aliquem afferre queant, ex Interpretationibus eorum haberi quidem posse, si interpretationes istæ fideliter & docte fuerint confitæ: at sancte asseverare audeo maximam optimorum Auctorum Græcorum partem innumeris in locis male & inepte esse translatam: unde quandoque proveniunt illæ de optimis Græcis Scriptoribus querelæ, quod inepte illi aut obscure aut falso de multis scripserint: quæ pleraque tamen soli interpretum ignorantiae adscribenda essent; Qui optime Græcos intellexerunt Auctores, raro admodum ad transferendos illos se applicuerunt, aut tales fuerunt, qui Linguam quidem egregie callebant, rerum vero de quibus Auctor, quem transferendum suscepunt, scripserat, parum intelligentes; Non pauci deinde ex Græcis ab iis sunt translati, qui modice admodum Græce sciebant.

bant. Hinc crebri passim observari solent errores eorum, qui Interpretum explicationi tantum confidunt. Non certe ab omnibus postulari potest, ut Græca ita perfecte calleant, ut Interpretum auxilio non egeant: utilissimum tamen est Interpretis verba quandoque cum Auctore ipso conferre posse, iis præcipue in locis, ubi aliquid hæsitatur.

Tempus vero jam monet, ut aliquid dicam, quomodo incipiendum atque prosequendum putem studium illius Linguæ, de cuius Utilitate haec tenus dictum, id ergo ut promisi paucissimis verbis absolvam: Primo itaque neutquam copia regularum Grammaticalium addiscenda cruciandum esse tyronem existimo: Præcipuæ earum a Magistro inde dum Auctor aliquis explicatur, tyroni aptissime inculcari possent. Declinationes vero Nominum, quibus articuli atque Pronominum inflexiones jungendæ sunt, atque Verborum Conjugationes primo statim sunt addiscendæ: nec, ut quidam existimant, Dualem Numerum omittendum esse existimo: is enim ad lectionem optimorum Auctorum prorsus cognitu necessarius est, nec adjunctam habet, quæ fugienda esset, difficultatem: & mox iis aliquo modo perceptis applicandus est animus lectioni alicujus Auctoris et facilitioribus: Ἐρέτην δὲ πρῶταν γενέθαι πρὶν πιθαλίοις ἐπιχειρεῖν, Remigem prius esse oportet, quam clavo admoveas manum: Illi tamen faciliores insignem simul adjunctam habeant utilitatem, & ex iis, qui in prosa scripserunt, elegantur. Cum itaque Sacri Scriptores Novi Testamenti stylo admodum faciliter ad captum omnium hominum accommodato fuerint usi, atque alias omnium studiorum auspicia a Libris sa-

cris duci debeant, fierique, ut veteres Poëtæ canebant, ἐν Διὸς ἀρχῇ: a Novi Testamenti lectione sedula initium sumi possit: cui dein jungi debeant alia, ut Isocratis quædam, Epicteti Enchiridion, Æsopi Fabulæ, etiam faceti illius Luciani, qui Erasmo nostro in deliciis suisse dicitur, non pauca: nec non Herodiani & Eliani Historiæ. Hisce mox adhiberi possit jucundissimi illius atque utilissimi Scriptoris Xenophontis Cyropædia, quem librum memoriæ proditum est Publ. Scipionem Africatum priorem, omnis memoriæ Clarissimum Ducem, tanti fecisse, & tantopere ejus lectione suisse delectatum, ut eum de manibus nunquam poneret; Quod animadvertere debeant illi e Studiosis, qui, quamprimum ad altiora sese applicare cœperunt, bonos Auctores de manibus seponendos esse existimant, quasi eorum lectio non nisi ad pueros pertineat: Quidam etiam bono ingenio prædicti ea, quæ in ludo puerili principia Græcæ Linguæ aliquo modo degustaverunt, ubi pedem in Academiam intulerunt, abjiciunt potius, quam institutum prosequantur; Ita faciunt hi jacturam operæ tot annorum bene positæ si pergerent. In enumeratis vero Auctoribus si quis probe fuerit exercitatus, pedetentim ad difficiliores ascendere possit. Interim mature positis in prosa oratione fundamentis assuefaciendus est Græcarum Litterarum Cultor lectioni Poëtarum: quorum quidem primo facillimi quidam eligi debent, ut Phocylidis, Theognidis & Pythagoræ Carmina: Musæus dein, Heliodus, Moschus & Anacreon addi possunt: post quos ad Homerum, Poëtarum illum Principem transitus fieri possit: Homerum certe, quem olim tam Romani quam Græci filios a pueris

ris legere & ad unguem ediscere jussérunt, non ut tantum varietate & vicissitudine rerum a Poëta singulati arte repartarum & explicatarum, animos oblectarent: sed ut cum voluptate, quæ percipiatur e talibus, ea pueri imbiberent, quæ adultiores domi & foris & intra parietes & in urbe, & in suis & publicis negotiis usurparent: cognosci enim posse ibi omnem vivendi atque recte vivendi rationem judicabant, quod nihil omnium a Poëta esset prætermissum; & [ut Horatius Epistolar. Lib. 2. ad Lollium]

Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid utile,
quid non

Plenius ac melius Chrysippo & Crantore dicit.

Sed plura de istis dicere non audeo: Vos tamen bonarum Literarum studio dedicati Musarum Cultores optimi paucis adhuc mihi alloquendi estis: Percepistis quam utile, quam necessarium sit ad quamcunque Eruditionem comparandam Linguæ Graecæ studium: percepistis etiam quomodo illud studium sit aggrediendum: Agite igitur, in cœpto studiorum cursu strenue pergite: ad eos, qui ex Graecæ Linguae cognitione capi possint fructus acquirendos alacriter contendite: Ne vobis ipsimèt nimiam hic difficultatem fingite: Cogitate neminem sine labore, sine vigiliis posse pervenire ad ea, quæ nos a vulgo separant: Cogitate nihil tam arduum, nihil tam difficile esse, quo humani ingenii vis penetrare non possit, cogitate nihil sapientia pulcrius, nihil virtute amabilius esse: Cogitate radices studiorum amaras esse, sed fructus dulces, & quae laboriosa sunt juventuti studia, ea jucunda esse senectuti otia: Deus omnis Sapien-

tiae atque Boni Fons unicus vestris conatibus atque studiis omnibus benignissime cœlitus semper benedicat.

Tibi vero Omnipotens & Sanctissime Deus gratias ago quantas cogitatio mea comprehendere potest maximas, laudesque canto immortales pro innumeris tuis beneficiis, quibus me indignum ha-
cetenus ita profuse cumulare voluisti:

Si vox infragilis, pectus mihi firmius esset,
Pluraque cum linguis pluribus ora forent:
Non tamen idcirco complecterer omnia verbis,
Materia vires exsuperante meas.

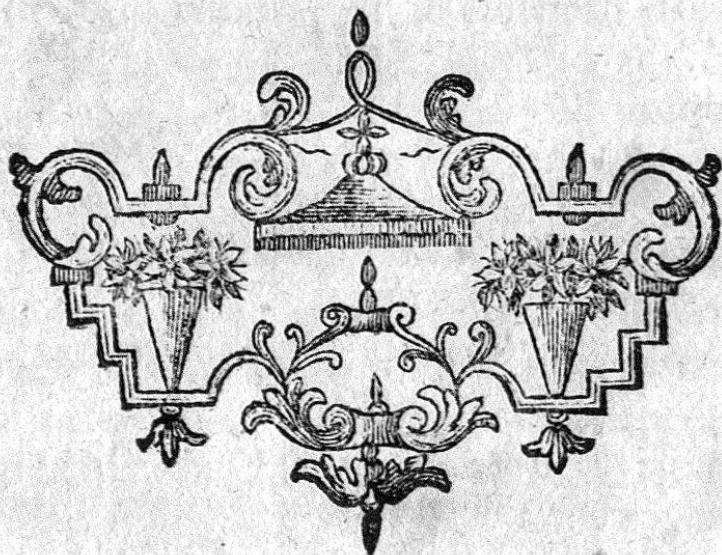
O Deus mi quid rependam Tibi pro tot tantisque benefactis tuis? Tua sunt omnia mea, & a tua benignitate unice in me profecta: Tuus sum: Tibi me trado & offero totum: ne, Clementissime Pater, repelle quae tua sunt: Perfice quod tuum est, & praecipue opus functionis hujus mihi commissae, hac vice gratia tua feliciter cœptum ita porro fortuna, ut labores mei omnes sint sanctissimo Nomiⁿi tuo glorioſi, Publicae Rei utiles, mihi vero ipſi salutares: Fac etiam o benignissime Deus, ut tota Patria nostra Helvetia, inclyta in primis haec Basilea, in eaque Republica, Ecclesia, Academia, caeteraeque Scholae, earumque Proceres, Antistites, Doctores, pace, tranquillitate, virtute, pietate, doctrina, studio, omnidenique felicitate usque florent, vigeant, abundant, proficiant, perseverent: Idque suppliciter peto per D. N. J. C. Amen.

Ad

Ad Vos vero jam orationem convertam, *Magnifice D. R. &c.* qui haec nostra initia vestro auspicatissimo conspectu rite secundare dignati estis. Ingenius quidam animi ardor in Virtutum vestrum laudes hic me rapiebat: sed huic voluntati meae imbecillitatis intercessit conscientia. Tantum enim abest, ut quidquam adstruere possim vestris laudibus, ut potius multum de cumulo demturus sim, si eas partes attentavero; Simul etiam verendum mihi erat, ne gratiam aucupari potius, quam liquidam veritatem proponere viderer. Tutius igitur & religiosius fuerit, si honore silentii suppressam, quod voce & stylo exprimere non valeo, ad exemplum ingeniosi illius Pictoris, qui velo inumbravit, quod penicilla representari posse desperabat. Quod tamen a me sine ingratia animi nota omitti non decet, singularia & eximia, quae ab insigni favore vestro atque benevolentia hactenus in me profecta sunt, beneficia omnibus celebro modis prædicoque, simul etiam, quum pro iis gratias habeo, & quoad vivam habiturus sum, Vobis quam possum maximas, tum quod seria vestra levioribus istis nostris posthabere non fueritis gravati; Ego certe omni mea cura, studio, observantia, officiis atque diligentia enitar, ut Vos nunquam, quod vestra apud me beneficia male posueritis, conqueri merito cogamini: Deum insuper T. O. M. sollicita rogado voce, velit Vos omnes & singulos omnibus bonis cumulatos Familiis vestris, Academiæ, Patriæ, Orbi denique Literato diu diuque salvos & incolumes conservare.

Vobis etiam *Graviss.* D. *Scholarchæ &c.* haud me diocriter me esse obstrictum confiteor: & gratias ago quam possum maximas, quod gravioribus vestris negotiis sepositis auspicalem meam *Lectionem honorifica* vestra præsentia decorare voluistis: facile inde perspicio insignem vestram erga me benevolentiam & favorem singularem; Quæ certe vestra voluntas ne unquam a me alienari possit omni cura atque diligentia efficiam: omni prosector studio, omni observantia Vos colam, & omne quodcunque a me proficiisci possit officium Vobis semper præstabo; Numen etiam Divinum submissa mente venerabor, ut Vos omnes & singulos incolumes florentesque, & in suo quemque munere felices, fidos, industrios in longum tempus esse velit.

DIXI.

JO.